

I. SPRACHWISSENSCHAFTLICHE BEITRÄGE

Eva Maria HRDINOVÁ

Über die Wurzeln Katharina Betas oder darüber, wie sich religiöse Lexik übersetzen lässt

Résumé

O kořenech Katariny Beta aneb o tom, jak se dá překládat náboženská slovní zásoba

Následující příspěvek se zabývá náboženskou terminologií objevující se v beletristickém textu. Analyzován byl román Kathariny Beta *Katharsis*, a to s ohledem na překlad pojednávané slovní zásoby do češtiny. Teoretickými východisky pak byly práce domácích i zahraničních lingvistů a translatologů.

Summary

About the Roots of Katharina Beta or How to Translate the Religious Terminology

The following paper deals with the phenomenon of religious terminology in fiction. Katharina Beta's novel *Katharsis* was analyzed with regard to the translation of the relevant lexical material into Czech language. The theoretical basis for the analysis was provided by works of both Czech and foreign linguists and translatoologists.

Józef JAROSZ

Zu den strukturellen Eigenschaften der deutschen Zwillingsformeln

Résumé

Ke strukturním vlastnostem německých párových spojení

Předmětem článku je analýza struktury německých párových spojení (binominálních dvojic, binominálů), pro něž je příznačné ustálené pořadí členů a jeden celkový význam. Analýza 754 párových spojení získaných z různých slovníků ukázala, že v roli jednotlivých komponentů vystupuje 11 slovních druhů, přičemž 84,88 % výrazů je spojeno spojkou (*und, oder, aber, weder-noch, als, wie*), zatímco u 15,12 % funguje jako spojující výraz předložka. Některá párová spojení nemají žádný spojující výraz (*bergauf, bergab*) nebo se objevují v podobě věty (*kommt Zeit, kommt Rat*). U 8,36 % párových spojení je využito aliterace. V 28,65 % je použito stejné slovo dvakrát (*Jahr für Jahr*). Dále se článek zabývá fonologickými, metrickými, sémantickými a pragmatickými znaky párových spojení.

Summary

On the Structure of the German Binomial Pairs

The subject of the present paper is the structure of the German binomial pairs (binomial formations, frozen binomials, Siamese twins). They usually follow a fixed irreversible order and the pair conveys a single, total, inclusive meaning. Based on an analysis of 754 binomial formations from different dictionaries, we show that the component words come from 11 parts of

speech and 84.88% of the expressions are conjoined by conjunctions (*und, oder, aber, weder-noch, als, wie*), while 15.12 % have a preposition as the conjunction. Some of them do not have any connector (*bergauf, bergab*) or appear in the form of a sentence (*kommt Zeit, kommt Rat*). 8.36 % of the pairs have the element of alliteration. 28.65 % employ the same word twice (*Jahr für Jahr*). This article also discusses phonological, metrical, semantic and pragmatic determinants of binomial ordering.

Michaela KAŇOVSKÁ

Phraseme in den Schlagzeilen einer Online-Zeitung

Résumé

Frazémy v titulcích internetových novin

Výzkumy ukazují, že v novinových nadpisech se s oblibou používají frazémy. Otázkou je, zda to platí i pro internetové texty, jejichž nadpisy by měly obsahovat klíčová slova z textu a být tedy spíše informativní. Článek seznamuje s výsledky analýzy nadpisů v internetové verzi rakouského deníku *Die Presse*, která se zaměřila na rozsah použití frazémů v nadpisech textů jednotlivých rubrik, na typy použitých frazémů a na způsob jejich použití (normální nebo modifikované).

Summary

Idioms in the Headlines of an Online Newspaper

The paper presents the results of an analysis concerning the use of idioms in the headlines of the online version of the Austrian daily *Die Presse*. While idioms are often used in the headlines of printed periodicals, the headlines of online newspapers should include the keywords from the text. The research therefore focused on the number and the types of idioms used in the headlines of different sections and on the way in which they are used.

Johannes SCHWITALLA/Eva Maria THÜNE

Die Analyse von Gesprächen der erzählenden Literatur mit gesprächslinguistischen Mitteln Dargestellt an einem Dialog in Christoph Heins Die Vergewaltigung (1989)

Résumé

Analýza rozhovorů v narativní literatuře pomocí metod konverzační analýzy

Článek ukazuje příklad užití určitých klíčových metod a konceptů při analýze dialogů v literárním textu. Pro analýzu byl vybrán krátký, ale dramatický dialog mezi manželským párem v povídce Christopa Heina (1989) *Die Vergewaltigung*. Navrhujeme, aby analýza zahrnovala pět kroků: 1. procedurální organizace dialogu (střídání mluvčích atd.), 2. témata a způsob, jak jsou nová témata zaváděna, 3. řečové akty (ne pouze ilokuce), 4. vytváření sociální identity a sociálních vztahů mezi účastníky, 5. interaktivní modalita. Na závěr je poukázáno na rozdíly mezi dialogy v literárních textech a jejich ekvivalenty v reálném životě.

Summary

The Analysis of Dialogues in Literary Texts by Using Linguistic Means

In this article, we provide a worked example showing certain key methods and concepts involved in the analysis of dialogues in literary texts. As the text for analysis we have chosen a short but dramatic interaction between a couple in the short story *Die Vergewaltigung* by Christoph Hein (1989). We propose five levels of analysis: 1. procedural organization of dialogues (turn taking etc.), 2. topics and the ways in which new topics are introduced, 3. verbal acts (not only illocutions), 4. the construction of social identity and social relationships among the participants, 5. interactive modality. Finally, we discuss differences between dialogues in literary texts and their real life 'equivalents'.

Sven STAFFELDT

Verbalaktion ist Körperaktion

Bemerkungen zur metaphorischen Konzeptualisierung von Sprechakten

Résumé

Verbální jednání je tělesné jednání. Poznámky k metaforické konceptualizaci řečových aktů

Tento článek pojednává o konceptuální metafoře „slovní jednání je tělesné jednání“. Autor poukazuje na to, že se jedná o strukturní metaforu, spočívající za porozuměním řeči. Článek se skládá z pěti částí. Nejprve jsou prezentovány cíle a metody teorie řečových aktů (kapitoly 1-3). Za nejdůležitější je považována analýza některých slov a frází: také idiomy (kapitola čtvrtá) patří k těm vyjádřením, ve kterých se očekává výskyt konceptuálních metafor. Analýza metafory zmíněné v titulu a výhled tvoří čtvrtou část článku (kapitoly 6 a 7). V poslední kapitole jsou prezentovány výsledky.

Summary

Verbal action is bodily action. On metaphor conceptualisation of speech acts

This essay deals with the conceptual metaphor „VERBAL ACTION IS BODILY ACTION“. It is shown that this is a structural metaphor, which lies behind the understanding of speech. The essay consists of 5 parts. First, the objectives and methods of speech act theory are introduced (chapters 1-3). The semantic analysis of selected words and phrases is the most important component of the analysis. Idioms (chapter 4) also belong among the expressions in which manifestations of conceptual metaphors (chapter 5) are expected. The analysis of the metaphor mentioned in the title and a research outlook form the fourth part of the essay (chapter 6 and 7). In the last part (chapter 8) some results are given.

František ŠTÍCHA

Das attributive Partizip I und der Aspekt

Résumé

Atributivní participium přítomné a vid

V německých gramatikách i speciálních studiích se často uvádějí prefigovaná slovesa, jako *einschlafen*, *ausziehen* aj., jako příklad sloves dokonavých (perfektivních, telických). Na druhé straně atributivním přítomným participiím (Partizip I) z nich tvořeným (*einschlafende*, *ausziehende*) se přisuzuje vid pouze nedokonavý. Na základě korpusového výzkumu se v této

studii dokazuje, že přítomní atributivní participia mají v německých textech i význam dokonavý, i když se tento význam uplatňuje poměrně zřídka.

Summary

Attributive Present Active Participles and Aspect

German grammars as well as specialized linguistic studies often present German prefixed verbs such as *einschlafen*, *ausziehen* as examples of perfective (telic) verbs. At the same time, the attributive present active participles (Partizip I) derived from these verbs (*einschlafende*, *ausziehende*) are treated as exclusively imperfective. On the basis of corpus research, which studies the use of these attributive participles in a variety of German texts, the present paper provides evidence that these participles can also have perfective meaning, albeit less commonly than an imperfective one.

Norbert Richard WOLF

Der Panther im Käfig und in der Natur

Résumé

Panther v přírodě a v kleci

Cílem tohoto článku je popsat, co je styl každodenního života a jak se liší od stylu poezie. Na základě stylistické analýzy básně *Panther* Rainera Maria Rilkeho je zřejmé, že Rilkemu nešlo primárně o zvíře jako takové, ale o to, jak chycené zvíře prožívá svoje uvěznění. Jako kontrast k básni je použita kapitola o panterovi v Brehmově *Životu zvířat*. V tomto případě mluvčí vypovídá o světě, který je podle jeho přesvědčení skutečný.

Summary

Panther in the Wild and in the Cage

The aim of this essay is to describe the style of everyday life as compared to poetry. For this reason the style of the poem *Der Panther* by Rainer Maria Rilke is analysed. It becomes clear that Rilke is not primarily interested in the animal itself, but in how a captured being feels in captivity. The poem is contrasted with the chapter of the panther in Brehm's *Tierleben*. In this case the speaker speaks about the world which he is convinced to be real.

II. LITERARISCHE BEITRÄGE

Renata CORNEJO

„Auch dies ist mein Land“ – von der Erfahrung des Fremdseins in Katja Fuseks Roman *Novemberfäden*

Résumé

„I to je má země“ - o zkušenosti s cizím v románu *Novemberfäden* Katji Fuskové

Pro naši současnost je jistě symptomatické hledání osobní, kulturní nebo národní identity. Právě „migrační literatura“ nabourává tradiční binární opozita vlasti a ciziny a proměňuje je v mezi-prostor, ve kterém je současně možno jedno i druhé. Podle Amodea je pro autory s migračním

zázemím v jejich díle charakteristický rizomatický model překrývání a pokrývání se cizího a vlastního, tedy různých hlasů a jazyků, jak po formální, tak i obsahové rovině. Příspěvek se zabývá otázkou, zda lze tento model „mnohohlasnosti“ či „mnohomluvnosti“, který je charakteristický pro pojem „otevřené kultury“, v níž je subjekt schopen dialogické interakce, vysledovat i v románu *Novemberfäden*, který v r. 2002 publikovala autorka českého původu Katja Fuseková, žijící od roku 1978 ve Švýcarsku.

Summary

„This too is my country“ – About the Experience of Being a Stranger in Katja Fusek's Novel *Novemberfäden*

The search for one's personal, sexual, cultural or national identity can without doubt be called symptomatic of the present day. In migration literature, the traditional binary oppositions such as home country versus foreign country are dissolved and ‚transformed‘ into an In-Between or an As-Well-As. According to Amodeo, the rhizomatic coexistence of the unfamiliar and familiar, of different voices and languages is reflected both in the structure and the plot and motifs of literary texts of authors with a migration background. This study examines Katja Fusek's prose work *Novemberfäden* from 2002 and explores whether this diversity of narrative voices as an expression of an ‚open‘ culture, where the Self is capable of a dialogue interaction, also applies to Katja Fusek. She is a writer of Czech origin who has lived in Switzerland since 1978 and who writes her works in German.

Jaromír CZMERO

Franz Janowitz als geistiger Nachfolger Otto Weiningers

Résumé

Franz Janowitz jako duchovní následovník Otto Weinigera

Franz Janowitz je autorem skici s názvem *Die Biene*. Tento krátký alegorický text sice používá metaforu včely, v té době již tradiční, netradičně ji ovšem přenáší do oblasti podstaty sexuality ženského pohlaví, čímž metafora nabývá oproti obvyklé pozitivní konotaci konotaci negativní. Autor prostřednictvím této dekontextualizace zdánlivě pojednává o životě včel, ve skutečnosti se ale zabývá ženskou sexualitou v duchu filozofie Otty Weinigera, jíž byl prokazatelně ovlivněn.

Summary

Franz Janowitz as intellectual follower of Otto Weininger

Franz Janowitz is the author of the study *Die Biene*. This short allegorical text uses the metaphor of the bee, traditional for the time. This metaphor, however, is utilized in a non-traditional way to express the essence of female sexuality. Thus the original positive denotation is changed into a negative one. By way of this de-contextualisation, the author refers seemingly to the lives of bees. In fact, he focuses on female sexuality, influenced by the philosophical approach of Otto Weininger.

III. DIDAKTISCHE BEITRÄGE

Julia SCHAUB

Kommunikative Kompetenz und Identitätsentwicklung – Rezeption von Werbetexten in der Sekundarstufe I

Résumé

Komunikativní kompetence a vývoj identity – Recepce reklamních textů na střední škole

Mohou mít pragmatické texty vliv na vývoj nestabilní osobnosti dospívajících? Tento článek se snaží zhodnotit, jakou úlohu hraje tištěná reklama, zaměřená na cílovou skupinu mladistvých, jak při hledání jejich vlastní identity, tak při vytváření komunikativní kompetence v rámci výuky německého jazyka. Dále jsou prezentovány důsledky, které to má pro práci s odbornými texty ve školní výuce němčiny.

Summary

Communicative Competence and Identity Development – Printed Advertising in German Lessons

Can pragmatic texts influence the identity development of adolescents with an unstable personality? This article attempts to measure the value of printed advertising targeting young people, not only in terms of their search for their own identity but also for the essential training of communicative competence within German lessons. Consequences concerning the use of non-fictional texts in school German lessons will be presented.

Pavla ZAJÍCOVÁ

Heterogenität im Klassenzimmer als Herausforderung zum Dialog

Résumé

Žákovská heterogenita jako výzva k dialogu

Na základě konfrontace běžných pojetí žákovské heterogenity s vybranými filozofickými a pedagogickými pohledy na osobnost žáka a na výchovu k vzájemnosti autorka nejprve požaduje rozšíření pojmu „heterogenita“. Dále sestavuje elementární typologii úloh pro dva didaktické postupy využívající žákovskou heterogenitu v jazykovém vyučování a ve výchově k vzájemnosti.

Summary

Pupils' Heterogeneity – Calls for Dialogue

Based on the confrontation of common concepts of pupils' heterogeneity with selected philosophical and pedagogical views on pupils' personality and on education to mutuality the author first suggests an extension of the concept of heterogeneity. Further, she devises an elementary typology of tasks for two didactical approaches utilizing pupils' heterogeneity in language teaching and in education to mutuality.